

Het gedeelte uit het dagboek van kapelaan Egberts van de Utrechtse St. Gertrudis parochie over de voedseltochten eind 1944 zoals e.e.a. letterlijk beschreven staat.

ZONDAG 3 DECEMBER.

Collega Bernard is bij familie 'n nacht overgebleven en heeft daartoe ook de chauffeurs kunnen overhalen, omdat hij in de gauwigheid meel, vlees en aardappels bij elkaar kon halen en zo is hij Vrijdagmiddag thuis gekomen met 'n grote voorraad. Gisteren hebben wij uitdeling kunnen houden aan de ergste gevallen en de zieken. Veel mensen huilden, vooral die met een prachtsalaris stiekum aan 't hongerlijden waren en dat zijn er MEERDEREN. Hongersnood is er nog niet, maar honger wel. Als alles goed loopt, gaan we deze week (Bernard en ik) met de fiets naar Twente, om vandaar nog grotere voorraad te kunnen wegslepen. Ik hoop hierover de volgende week 'n zeer enthousiast en interessant verslag te kunnen geven.

DINSDAG 5 DECEMBER.

De tocht naar Twente zal vandaag 'n aanvang nemen. Hoewel ik dit verslag maak op Maandag 11 december, zal ik toch maar van dag tot dag de gebeurtenissen releveren. 't Is dan ook de moeite waard. Die tocht naar Twente zal ik nooit vergeten. De firma Jongerius laat geregeld auto's lopen, d.w.z. tractors met aanhangwagens voor de voedselvoorziening, speciaal voor eigen personeel. Zij krijgt daarvoor dan de nodige papieren. Nu woont de chef van de werkplaats in onze parochie en deze kwam met het voorstel, toen hij van het succes van Bernard had gehoord: "Wij zullen voor U een auto laten lopen, geef ons de helft van de buit voor ons personeel, dan krijgt U de rit voor niets." Zo gezegd, zo gedaan. Maar wij moesten er natuurlijk enkele dagen te voren naartoe, om de buit, groot of klein, in te zamelen. De afspraak was nu, dat zij ons Vrijdag zouden komen halen met een grote aanhangwagen, om buit en ons en fietsen op te laden. De heenreis zou aldus plaats hebben. Vanwege het Rode Kruis lopen geregeld auto's naar Zevenaar en omgeving, waar de mannen uit Utrecht te werk gesteld zijn. Met 'n dergelijke auto, die de reis nam over Zutphen, zouden wij meerijden tot Zutphen en dan verder per fiets. Enige sensatie was er natuurlijk aan en vooral de spanning: hoe zou 't lopen. 's Morgens om zeven uur zouden we vertrekken. Dit werd half negen. Er moesten zoveel pakjes worden ingeladen, dat 't niet wou opschieten. Toen moesten we in Utrecht nog verschillende adressen af, om daar ook passagiers en pakjes op te halen, o.a. 'n Moeder overste, die naar Lobith moest. Bij vertrek uit Utrecht bestond de groep passagiers uit 2 kapelaans, 1 domine, nl. domine de jager, die de zorg heeft voor onze wijk, dus in dubbele zin 'n collega. De verhouding was direct zeer collegiaal. Hij ging erop uit voor de bovenbeschreven kindervoeding in Utrecht. Hij ging mee toto Apeldoorn en vandaar met de fiets Drente in. Zijn reisdoel was dus ook hetzelfde. Verder waren aanwezig 'n Rode kruisdokter met twee assistenten, die medise hulp gingen brengen in Zevenaar. Maar het was aan hun gezichten te

zien en ook uit hun praten voor een goed verstaander op te maken, dat hun doel nog meer was dan medische hulp, nl. hulp bij ontsnapping. Verder de eerw. Moeder. Aan haar praten te horen, was zij een Duitse. Wij waren pas op stap toen 'n katholieke, die er ook bij was, haar in 't oor fluisterde: "Om de goede verstandhouding onderweg, verzoek ik U vriendelijk zo weinig mogelijk te praten." De Moeder was zo verstandig, zich aan die raad te houden. Zo is ons Ned. volk: 'n afschuw van alles, wat Duits is, zelfs in geestelijk kleed. Verder enige vrouwen, die hun mannen gingen opzoeken, enkelen zelfs met kinderen. Tenslotte nog een postbode, die officieel meeging als begeleider van 'n stapel postzakken, die in de plaatsen, waar wij langs kwamen, moesten afgegeven worden. Dit bonte gezelschap vleide zich neer op de postzakken en andere bagage op de aanhangwagen, die overdekt was met 'n zeildoek en van achteren open. Wij waren gelukkig goed gekleed, zodat we tegen de kou konden.

De verhouding was vanaf den beginne best: allen natuurlijk goede Nederlanders. De eerw. Moeder dan uitgezonderd, maar die zweeg en deed niets als aaminnig glimlachen. Om half negen waren we vertrokken uit de garage Jongerius en half tien verlieten we Utrecht, waarboven enige Tommies juist enige bommen lieten vallen. ('n Mislukte aanslag op een der spoorbruggen). Het weer was goed: zon en wolkeloze lucht, dus pracht vliegweer, dus minder goed voor ons doel. Maar ja, er moet toch enige sensatie zijn! Die kwam dan ook, buiten Amersfoort. De weg Amersfoort-Apeldoorn (een der hoofdverbindingen met Duitschland), was ons al beschreven als zeer gevaarlijk. Dit bleek dan ook spoedig. Langs de weg lagen tientallen uitgebrande auto's. Wij reden dan ook onder voortdurende spanning. Voor en achter op de auto werd voortdurend de wacht gehouden. 'n Eind buiten Amersfoort cirkelden enige jagertjes boven ons. De chauffeur stopte, want aan hun bewegingen was te zien, dat ze ons in de gaten hadden. Toen ging alles heel gauw. Bevel: uitstappen, vrouwen en kinderen huilen. Toen allen eruit waren, schoof de auto enige 100 meters vooruit, waar dennenbomen langs de weg stonden, zodat ie onzichtbaar was. Juist op tijd, want uit de lucht kwamen twee jagertjes pijlsnel naar beneden, precies op de plaats waar onze wagen gestaan had. Toen ze de weg leeg vonden, stegen zij weer op, zonder te schieten. 't Had dus maar vijf minuten gescheeld, of we waren aan flarden geschoten. Sensatie! Even voor Apeldoorn moesten we er weer uit, maar toen hadden ze ons niet gezien. Achter ons werden echter enkele weermachtauto's aan flarden geschoten. Ook troffen we onderweg nog een trein aan, die juist beschoten was, 80 doden. 't Zijn van die ogenblikken, waarop je ontdekt, dat er ook nog schietgebeden bestaan.

In Apeldoorn 'n lange rust voor het uitladen van diverse pakken. De hoofdhaltte was bij 'n Gereformeerde kerk, waar 'n post was gevestigd van het Rode Kruis. Onder leiding van de domine werden we in 'n consistoriekamer gelaten, waar we warm zaten. Bernard en ik zijn toen in de kerk gaan brevieren. Dat was toe voor ons heel gewoon. Om half vijf arriveerden wij in Zutphen, waar wij uitstegen en onze fietsen

bestegen, om te zien, dien avond nog in Twente aan te landen. Maar dat is niet gelukt door mijn schuld. Ik had in meer dan twee maanden niet gefietst, omdat mijn karretje gedoken was en dus waren mijn benen zo stijf, dat ik maar een slakkegangetje kon fabriceren. Bern. maakte zich al ongerust: "Hei'j liefzeerte?" (wij spraken nl. om ons te oefenen alvast tukkers). Bovendien was de nieuwe fiets van mij iets te hoog, zodat ik heel moe werd. Ik schaamde mij dood. Vroeger was ik nooit bang voor welke afstand dan ook, en nu Ouderdom? Natuurlijk niet. Ondervoeding? Ook niet. Zo gebeurde het, dat we in 3,5 uur 50 km. konden afleggen (belachelijk). Klokslag acht uur stonden we voor de pastorie in Delden, waar we aanbelden om onderdak, hetwelk ons natuurlijk direct werd gegeven, hoewel de pastoor en zijn kapelaans ons onbekend waren. Later bleek een der kapelaans 'n oudheimatlid van mij te zijn, nl. Jan Welling uit Didam. Wij moesten slapen in het ziekenhuis, want de pastoor had het huis vol evacués. 't Was dien avond zeer gezellig aan de pastorie. De pastoor vierde met de kapelaans St. Nicolaasavond en liet ons heel gul in de feestvreugde delen. We mochten naast de kachel gaan zitten, want we waren kletsnat. Het was de gehele dag goed weer geweest, maar tegen de avond was 't beginnen te regenen. We rilden allebei van de kou en 't was zeker op 'n verkoudheid uitgedraaid, als we daar in Delden niet zo'n gastvrij tehuis hadden gevonden. Uit de gesprekken bleek, dat 't daar nog 'n paradijselijke toestand was: aan niets gebrek, nog volop licht enz. In Delden waren dan ook de kantoren gevestigd van meneer Seis op 't kasteel Twickel. In de R.K. School was gevestigd het "departement van finantien", wat nergens anders uit bestond dan uit een lokaal vol met duizenden van de beste sigaren. Dat heet dan "finantien". 'n Onderwerp van gesprek was ook nog pastoor Dr. IJsselmuiden, van wie kapelaan Welling zes jaar lang de gehoorzame dienaar was geweest. 's Avonds heel laat verdwenen we naar 't ziekenhuis, waar we niet lang tijd had-den, om over de sensatie van de dag na te denken.

WOENSDAG 6 DECEMBER.

's Morgens vroeg op. H.Mis in kapelletje van ziekenhuis, 'n stevig ontbijt met ingrediënten, die we in jaren niet meer gezien hadden en toen op de fiets. Fietspad door Twickelse bossen naar Almelo. Voor Almelo afgeslagen: fietspad naar Albergen, waar de actie zou beginnen. Ik heb veel in Twente gefietst tijdens de vacantielijd. Maar wat is ook nu Twente toch mooi!! In Albergen enige familieleden afgeweest van Bernard en de pastoor. Alle medewerking. 'n Paar neven van B. zullen alle boeren afgaan; 'n centrale post ter bezorging en malen van koorn werd gevestigd. Niets te merken van oorlogsellende, wat eten betreft tenminste. Bij de eerste halte wed ons koffie gepresenteerd, de kop koffie was als vanouds vergezeld met twee sneëen brood met.....ham. Tien minuten later bij 'n volgend adres hetzelfde liedje. Alles ging natuurlijk naar binnen. Wel veel dtschers en ook landwachters. Dit laatste schoelje zien we in Utrecht niet meer. Ze schijnen nu het Oosten van het land onveilig te maken. In alle Twentse steden en dorpen razzia's

naar mannen.

Toen in Albergen de mensen aan 't werk gezet waren, fietste Bern. naar Geesteren, om daar hetzelfde te doen en ik ben toen naar Tubbergen gefietst, om de fam. van Bern. te waarschuwen, die natuurlijk nog van niets wisten. Ontvangst allerhartelijkst. Onmiddellijk gingen enige weckflessen los en de voorbereidingen voor 'n vooroorlogs maal waren in volle gang. De middag werd besteed, om in Tubbergen enige mannen en meisjes te werven, die het dorp en deszelfs omgeving stelselmatig zouden afstropen. Het laatste station was fam. van Bern. in Mander, Waar we volop gebraden bloedworst en ander dingen van het "geslacht" moesten verorberen. Tegen achten met volle maag bij Bern. thuis, waar we de avond heel genoeglijk hebben doorgebracht. Wij merkten al spoedig bij de Tukkers, dat ze zich niet konden indenken, hoe erg hier in Utrecht de toestand is. Wanneer wij gewone feiten vertelden, dan keken ze ons ongelovig aan. Het is dan ook haast niet te geloven, je moet 't meegemaakt hebben. Maar overal de grootste bereidwilligheid. Hulde aan de Twentse boeren; dat is toch heel ander volk dan de godvergeten pinnen waar we hier de eer hebben tussen te wonen, die met 'n stalen gezicht 70 tot 100 g. voor 'n mud aardappels durven te vragen. WE gingen voor ons doen vroeg naar bed, want we waren moe en de andere dag moesten we weer vroeg op pad.

DONDERDAG 7 DECEMBER.

Deze dag was besteed voor Vasse en omgeving, wat we van plan waren persoonlijk af te "grazen". Om zo spoedig mogelijk te kunnen beginnen, is Bern. naar Vasse gegaan, om daar de H. Mis te lezen. Hij was daar om iets voor zeven, maar nergens was nog 'n levend wezen te bekennen. Hij kreeg van de pastoor permissie, om onder de H. Mis 'n woordje te zeggen. Kapelaan en rector Meyer van Putten (geëvacueerd vanuit Denekamp met honderd wezen) boden zich aan, ons te helpen, zodat wij maar 'n klein gedeelte hadden af te lopen. Toen ik om half negen in Vasse belandde, was alles voor elkaar. Toen we nog bij elkaar zaten zei de rector: "Geef mij jullie stuk maar en gaan jullie dan naar Reutum, daar is ook wel wat te halen." Zo gezegd, zo gedaan. Onder stromende regen over 'n fietspad nar Reutum. Naar de pastorie. "Heerroom" (ongeveer 80 jaar) was juist (tien min. voor elf) aan 't ontbijt en was niet te spreken, maar vond alles best. De kapelaan, 'n pater Carmeliet, gaf alle medewerking en zou Zondag a.s. onder de H. Missen 'n woordje ter aansporing zeggen.. De K.A. van de parochie zou haar medewerking geven en rondgaan. Onder stromende regen hadden we onderweg al afgesproken, dat we de volgende week maar weereen auto moesten laten lopen, want het liet zich aanzien, dat we heel veel "buit" zouden binnenhalen, gezien de geweldige medewerking. 's Middags waren we weer in Tubbergen, nadat we aldus in twee dorpen de zaak aanhangig hadden gemaakt. Na het eten het eerste middagdutje en toen 'n inspectietocht: Bern. naar Albergen en ik naar Geesteren. In beide dorpen was de actie volop aan de gang, maar Geesteren was veel beter dan Albergen. Daarna nog even in Tubbergen de zg. propagandisten af en tot slot 'n rustige en gezellige avond

bij de familie. We waren nog onder de indruk van de geweldige medewerking, die we overal ondervonden hadden. Pracht volk, die Tukkers. Moge God hen sparen voor oorlogsgeweld!! Er kwam die dag bericht, dat de IJsselbruggen gesloten waren voor personen onder de 40 jaar. Dus ik zou de andere dag niet meer terug kunnen. Maar we hebben ons hierover niet zeer bezorgd gemaakt; de firma Jongerius zou wel zorgen, wat dan de volgende dag ook bleek.

VRIJDAG 8 DECEMBER.

Met de pastoor van Tubbergen was afgesproken, dat Bern. onder de gezongen H. Mis een woordje zou zeggen, Want het was gebleken, dat bij velen 'n verkeerde mening heerste. Ze kwamen aandragen met boter en spek. Dat is natuurlijk heel mooi voor zieken en zwakken en als zodanig was 't ook dankbaar aanvaard, maar wij kwamen uit 'n stad, waar honger is en dus: "Wij mot tuffel hebben en melk", zoals Bern. in zijn toespraak zei. De mensen waren erg onder de indruk, tengevolge van het opnoemen van de naakte feiten. Tegen half tien kwam 'n telefoon, dat de auto in Geesteren was gearriveerd. Dus de IJssel over. In orde! Wij op de fiets naar Geesteren en daar begon onze zegetocht. In deze betiteling is niets overdrevens. In Geesteren was 't bij de verzamelplaats precies 'n markt. de boeren reden onafgebroken af en aan. Al spoedig bleek, dat wij alleen uit Geesteren al de auto vol zouden krijgen. Daarom hebben we 'n groot gedeelte van de aardappels laten liggen. De mensen gaven ook veel pakjes mee. Wel lastig, maar we moesten ze wel meenemen als tegenprestatie. 'T was in een woord geweldig! En bijna niemand wilde 't betaald hebben. We hadden honderden guldens bij ons, maar we zijn maar 'n 60 gulden kwijt geworden. Bij Fam. van Bern. 's middags gegeten, vooroorlogs. Ze hadden ook enige evacu es, zodat wij met de chauffeurs mee die middag met 'n twintig man aan tafel zaten. En alles even vlot en loyaal. Hulde aan de familie Hemmer, die de actie in Geesteren geleid hebben. We kregen als passagier nog mee de kapelaan van Geesteren, die van Schalkwijk komt. Toen deze hoorde, dat wij de volgende week weer terugkwamen, vroeg hij om mee te gaan. Alles best, maar dan moest hij in Deventer bij de brug even "duiken". Vandaar naar Vasse. Opbrengst ook geweldig. Alleen het meel, boter enz. en de pakjes meegenomen. Dito in Tubbergen. Albergen viel tegen. Maar daar zal de actie voortgezet worden voor de volgende week, wanneer ook Reutum aan de beurt komt.

't Was al donker toen we in Albergen starten voor de terugweg. Bern. moest de weg wijzen en ging voor in de cabine zitten. Kapelaan Jaartsveld en mijn persoon achterop. Geleund tegen de lading, onder dekstroo, bovendek jassen enz.. Absoluut geen last van de kou. In Almelo nog 'n medepassagier, iemand van het personeel van Jongerius. Niet kath., maar na een stroeve kennismaking ging het heel goed. Hij was ook Tukker en op zijn verzoek werd er niet plat gepraat. Bovendien nog iemand, die van Vasse op de fiets naar Amersfoort wilde en die de chauffeurs uit medelijden hebben meegenomen. De begroting van de chauffeurs was, dat we

tegen 1 of 2 uur thuis zouden zijn, maar dat is geworden de andere morgen tegen acht uur. Wederom dus 'n sensationele reis, maar nu anders dan de heenreis Van de Mariadag niet veel gemerkt. In Twente was 't op verschillende plaatsen zondag en 's morgens in Tubbergen 'n volle kerk. Wij hebben niet eens ons brevier afgekregen, de eerste keer in m'n leven. Maar zulke dagen heb ik ook nog niet meegemaakt. Tot Deventer geen sensatie. Achterop de wagen werd druk geboemd. Van het landschap zagen we niets, zo donker was 't. En toch zaten we buiten. Maar de dekking was zo prima, dat we zelfs geen koude voeten hadden. Even voor Deventer dook kapelaan Jaartsveld onder het zeil, dat de lading dekte. Op de brug in Deventer geen controle. Het duiken was dus eigenlijk niet nodig. In Apeldoorn moesten we nog pakjes afgeven, maar 't was al tegen 11 uur, dus zijn we maar doorgereden. Achter Apeldoorn moest de auto enige steile hoogtes nemen en omdat ie nogal zwaar beladen was, sloeg de motor af. Daar stonden we! Het oponthoud heeft minstens anderhalf uur geduurd en dat midden in de nacht. Bovendien begon het te regenen. Eindelijk hebben we de auto aan de gang gekregen, maar we hebben allemaal moeten duwen. De kapelaan van Geesteren had nog 'n kruijke bij zich. We hebben toen 'n borreltje genomen en daarbij een stuk harde worst verorberd met de chauffeurs en de verder passagiers. Het werd zo gezellig, dat al het leed van het oponthoud werd vergeten. Welgemoed gingen we zo op Amersfoort aan door absolute duisternis. De borrel werkte echter zo goed, dat we geen last van de kou hadden. Bij Amersfoort kregen we echter 'n sneeuwbus te verwerken en toen ging de aardigheid eraf, want de sneeuw lekte overal door. Ik dacht: dat wordt longontsteking of iets dergelijks, maar dat is nogal meegevallen, zelfs geen verkoudheid. Op de Amersfoortse berg bleef de auto in de sneeuw steken. Weer ruim 'n uur oponthoud, onder voortdurende sneeuwstorm. 't Werd beroerd, maar we hielden de moed erin. "Keep smiling" zei onze medepassagier. De man uit Vasse hadden we voor Amersfoort afgezet. Hij moest naar Baarn, maar hij kon natuurlijk daar niet komen, omdat hij niet op de weg mocht zijn. Hij zou zien bij 'n boer in 't hooi te kruipen. Reisgenoegen winter anno '44! Eindelijk ging het vehikel weer en zo kwamen we in Utrecht, toen het al licht begon te worden. Maar in de Biltstraat wilde het beestje weer niet verder; er was geen hout meer voor de generator. De zaak opgebeld, en hout werd gebracht, maar met dat al weer 'n uur oponthoud. Zo kwamen we doornat tegen acht uur thuis.

ZATERDAG 9 DECEMBER.

Moeders verjaardag! Voor de eerste maal zal ik daar niet bij zijn. Hoe zou 't in Nijmegen zijn? Ik hoorde laatst in de radio, dat Nijmegen nog voortdurend onder vuur lag. Maar ik heb het al eerder opgemerkt: daar is men vrij....vrij....vrij en dat is alles waard. En waarschijnlijk niet die ellende met het eten.

We hadden in de afgelopen dagen als in 'n droom geleefd, zelfs niet aan oorlogsnieuws gedacht. En nu kwamen we weer midden in de ellende. Die Zaterdagmorgen zijn we onmiddellijk met de verdeling van de buit begonnen. Toen

dit even bekend werd, stond de bel niet stil: allemaal mensen, die geen eten meer in huis hadden. We hebben 's avonds een lijst opgemaakt en kwamen zo aan 700 gezinnen, die niets meer in huis hadden, in zoverre ons tenminste bekend. Verschillende bakkers hebben geen brood meer. Steeds meer mensen moeten van de gaarkeuken leven, d.w.z. 'n halve liter warm voedsel per dag. Hoelang moet dat nog duren? Die dag hebben we boter, spek, eieren enz. voornamelijk aan zieken uitgedeeld. De dankbaarheid van de mensen is niet te beschrijven. Toen de ongeveer 150 grote roggebroden. Met nog meer zorg als 'n baby werden ze mee naar huis gedragen. De mensen wisten van dankbaarheid niet wat te doen. Velen huilden. 't Is dan ook erg. Waar blijven toch de geallieerden?????????? Oorlogsnieuws kan me niks meer schelen. Ik was er zo uit", dat ik vandaag niet naar de radio geluisterd heb.

ZONDAG 10 DECEMBER.

Rustdag. Ik had juist de beurt van 11 uur, dus tot 10 uur geslapen en 's middags nog een stevige dut. 's Avonds hebben we onder elkaar St. Nicolaas gevierd. Onze baas was in de wolken, over de geweldige buit natuurlijk, maar ook over de reebok, die we voor hem hadden meegebracht en waar we dagen van kunnen eten.

MAANDAG 11 DECEMBER.

Vandaag weer uitdeling gehouden. Ontzettend druk geweest. De pastorie leek wel 'n uitdragerswinkel. Heel wat leed moeten aanhoren. En wat kunnen wij met die grote buit nog doen: 't is iets, maar eigenlijk 'n druppel op een 'n gloeiende plaat. Maar 't is dan tenminste iets. En bovendien hebben we vandaag met Jongerius voor elkaar gekregen, dat we deze week nog twee keer gaan. Woensdag gaan, de auto gaat dan terug en laat ons achter en komt ons Vrijdag weer halen. We hopen dan ook nog twee keer de auto vol te krijgen.. Zal 't lukken? 't Is toch zo nodig!!!! We hebben ook nog pakjes meegekregen voor de bisschop, die dit natuurlijk zeer op prijs stelde. We hebben hem ook nog eieren gegeven.

DINSDAG 12 DECEMBER.

Vandaag doorgegaan met de uitdeling. Het loopt nog storm. Van naburige parochies komen pastoors en willen tegen hoge prijzen 'n gedeelte van de buit overnemen. We hebben vandaag hard gewerkt, om zoveel mogelijk alles de deur uit te krijgen. Want er wordt in de parochie natuurlijk druk over gepraat en als de moffen er lucht van krijgen, dan nemen ze natuurlijk de hele boel in beslag. Maar dat nooit! Alles is nu weg, behalve het meel. Morgen gaan we weer, hoogstwaarschijnlijk tenminste. Wat zal ons nu allemaal overkomen?

WOENSDAG 13 DECEMBER.

Wegens motordefect ging de auto niet, dus we zijn thuisgebleven. Vandaag bij geen enkele bakker brood te krijgen!!!! De Lek mag weer gepasseerd worden: de eindeloze files op voertuigen, die vroeger fietsen heetten slingeren zich weer langs

de wegen. Vandaag wederom de uitdeling van meel voortgezet en de bel staat nog niet stil. Wat zijn er toch veel mensen, die absoluut geen eten meer in huis hebben! Waar moet 't toch heen???? Als de nood het hoogst is, is de redding nabij, zo zegt het spreekwoord. Is nu de nood het hoogst? Het schijnt van niet, want van nabije redding is niets te bespeuren. De Duitsers praten over hernieuwde activiteit van de Engelsen in Nederland. Maar eerst zien en dan geloven!

DONDERDAG 14 DECEMBER.

Vandaag zal dan de tweede tocht naar twente plaatshebben. Dit verslag is opgemaakt Dinsdag 26 December, maar voor het gemak gaan we weer van dag tot dag.

Het begin kon niet slechter. Ons was bericht, dat de auto 's morgens om kwart voor vijf voor de pastorie zou staan. Voor vier uur stonden wij al voor 't altaar. Ook waren nog aan de pastorie aanwezig: Nijkamp, de oud-wethouder van Enschede en dokter Binkhorst uit Almelo, oogarts, niet-kath. en enige dames uit de parochie, die allen ook meegingen. Het ene uur versteek na het andere, maar de auto kwam niet.

Alweer malheur! Zo hebben we maar eerst gegeten met Nijkamp en de dokter en om één uur konden we pas vertrekken. 'n Hopeloze morgen. De oorzaak was 'n motordefect. Maar gelukkig verliep de reis verder uitstekend. Mistig weer, dus geen Tommies. Wij zaten op de aanhangwagen, bedolven onder aardappelzakken, zodat we van de kou geen last hadden. De stemming onder de medepassagiers was prima. De niet-kath. dokter kon zich aan het grotendeels kath. publiek heel goed aanpassen. Nijkamp was in Laren "gedoken", maar wegens de voedselschaarste zocht hij nu 'n goed onderkomen in het hem bekende, geliefde tukkerland.

Voskamp, de chef bij Jongerius, die de vorige keer op de terugweg met ons was meegereden was nu ook weer van de partij. Hij deed nu zeer amicaal, hoewel hij niet-kath. is. Laat heel Nederland een jaar lang per trailer reizen, en alle sociale en godsdienstige verschillen zijn weggevaagd!!!! De reis verliep verder zonder veel sensatie. In Deventer hebben we echter veel plezier gehad. In Twello moest 'n zestal dt. soldaten mee, die zich keurig gedroegen. Even voor de brug in Deventer ging 'n V1 de lucht in. "Ah, vau eins, das ist ja prima werk, prima werk", daasde een der vertegenwoordigers van het heldenras. "Die Engländer..... (wat hij verder zei, was onverstaanbaar door het motor geronk, maar hij hield de duim naar beneden). Hij keek ons zeer triomfantelijk aan. Even later waren wij op de brug. Controle, vooral naar bewijzen, dat je, hoewel onder de 40 jaar, toch de IJssel mocht passeren. Verschillende passagiers hadden zo'n ding niet. Maar juist op het kritieke moment verschenen er enkele Tommies en meteen luchtalarm. De Hollandse passagiers bleven dood kalm gehuld in de zakken. Maar je had de heren van het heldenras moeten zien! De controleur was met één sprong van de wagen en zocht 'n goed heenkomen. De man van "Vau eins" sprong met ransel en al pardoes boven van de wagen en de anderen dito. En zo reden wij heel rustig verder. Onze chauffeur reed door en bleef aan de andere kant van de brug rustig staan, om de

generator bij te vullen en geen der passagiers protesteerde en allen keken lachend de helden na, die wegholden, Deventer in. Tegen zes uur kwamen we in Geesteren aan, ons eindpunt. Maar van te voren nog 'n klein ongelukje. Midden op de weg reed 'n boer met 'n turfswagen zonder licht. De chauffeur zag het te laat en kreeg toen de keus: de wagen plus boer aan mosterd rijden of met trailer en truck de sloot in. Hij koos natuurlijk het laatste. Wij kwamen tegen een telefoonpaal aan, die bijna afknapte. Bern. en ik zaten rustig achter op de aanhangwagen en werden plotseling in de hoogte gesmeten. Al spoedig bleek echter, dat 't meeviel. Een spatbord hing erbij en de stuurinrichting had iets geleden. Verder geen malheur. Na 'n half uurtje werken was het zaakje weer vlot.

Wij kwamen weer bij Hemmer, de familie van Bernard. Zij wisten natuurlijk niet, dat wij kwamen. Men was juist bezig met bloedworst bakken. We konden direct aanschuiven, d.w.z. Bern. Nijkamp de 2 chauffeurs en ik en we hebben gevr..... Tegen half negen gingen we met Nijkamp naar de pastorie, de 2 chauffeurs sliepen bij Hemmer. Pastoor A. Mulder, 'n ras tukker uit Oldenzaal toonde zich 'n uitmuntend gastheer en wij hebben 'n avond genoten van echte twentse humor.

VRIJDAG 15 DECEMBER.

De bedoeling was, de trailer zou geladen worden en dan zonder ons weer vertrekken naar Utrecht en ons dan in 't begin van de volgende week weer ophalen. Dan konden wij Twente nog beter "afgrazen". Ik ben die morgen in Geesteren gebleven, waar toevallig 'n uitvaart was met assistentie. Er was daar gestorven "Kenienen-jans", iemand, die heel zijn leven blind was geweest. De naam duid reeds aan, dat het lijk gehoord had tot 'n beruchte stropersfamilie, nu zwarthandelaren. En nu had de familie 'n eerste klas uitvaart bestemd, om Jans, die aan zijn leven niets had gehad, toch 'n mooie uitvaart te bezorgen. Daar de kapelaan van Geesteren de vorige rit met ons meegegaan was en pas de volgende week zou terugkomen, ben ik ingevallen. Bernard ging met de trailer mee naar Vasse en Tubbergen, om tegenwoordig te zijn bij het laden. Wij zouden dan 's middags in Geesteren weer eten. Na de uitvaart brevier gebeden bij de kachel en gezellig gekeuveld met past. Mulder. Tegen 11 uur was de auto terug, vol met aardappels en weer veel pakjes voor particulieren. Ondertussen waren twee professoren van het deel Klein-seminarie, dat zich in Ootmarsum bevindt, komen opdagen bij de familie Hemmer. Zij hadden van onze reizen gehoord en nu het plan gemaakt, om in Utrecht en omgeving studenten bij elkaar te brengen – in zoverre de ouders ze tenminste wilden afstaan – en die dan de volgende week weer mee te brengen, voornamelijk met het doel, ze goed te eten te kunnen geven. Ze waren dit al lang van plan geweest, maar hadden geen reisgelegenheid gehad. Het was met de chauffeurs gauw voor elkaar en wij konden hen met raad bijstaan, gezien onze "rijke" ervaring op 't gebied van reizen per trailer. De beide professoren werden bij vertrek door Bernard deskundig "ingepakt" in zakken en dergl. Het hele stel at eerst bij de familie Hemmer, die dien middag ruim 30 man aan tafel hadden. Pracht-

mensen. En alles zo gewoon, als was 't 'n vanzelfsprekende zaak. Direct na het eten vertrok de treiler, beladen met aardappels, pakjes en twee professoren Miedema en van Renswoude. En wij bestegen onze fietsen en reden naar Tubbergen, ons hoofdkwartier. We reden over een fietspad midden door het mooie Twentse landschap. We hadden nog geen vaste plannen. Alleen moesten we die middag nog naar Reutum, waar nog niets was afgehaald en waar we onze spoedige komst moesten melden en tevens de hoeveelheid opnemen. We waren weer handelsreizigers! In Tubbergen werden we weer gastvrij en hartelijk ontvangen. Daar was bericht gekomen van 'n neef van Bernard uit Ootmarsum, om daar de actie ook te ontplooiën. Goed, dan gaan we over Reutum naar Ootmarsum. Het plan voor de middag was dus meteen klaar. In Tubbergen eerst even thee drinken en vertellen en toen naar Reutum. Bij boer Töse (Groothuis) was alles opgeslagen, geweldig voor zo'n klein dorp. De kapelaan kwam al spoedig met de boodschap, dat Heerom ons graag wou spreken. Dus naar de pastorie (even bouwvallig als de kerk, wee degene, die hier moet opvolgen). Het oude mannetje was blij weer 'ns mensen te zien uit de "grote wereld". Hij was nog goed bij, alleen 'n beetje doof. Maar ja, als je al tachtig bent, dan heb je niet veel meer te zeggen. Toen naar Ootmarsum. Eerst bij de neef van Bernard, ook bakkerij enz. Prachtmensen! Het bleek al spoedig, dat ze daar de zaak intens wilden aanpakken. Eerst naar de pastorie, pastoor Scheepers. De ontvangst was uitermate koel. Wat een draadnagel! 'n Schande, dat zo iemand nog in functie is. Hij verklaarde ons voor gek, dat wij in 'n paar dagen de zaak voor elkaar wilden hebben en de hele parochie afstropen. Maar eindelijk gaf hij ons de vrije hand, met zelfs de belofte, dat hij er Zondag a.s. 'n woordje van zou zeggen van de preekstoel. Maar bij hem geen begrip van de toestand Toen weer naar de neef van Bernard. Daar was onderhand gearriveerd professor Frans Scholten van het seminarie, uit Ootmarsum geboortig. Met zijn assistentie hadden we al gauw 'n lijst propagandisten klaar, die direct Zondagmiddag met de actie zouden beginnen. Het was onderhand al over zeven. We moesten gauw naar Tubbergen, om voor acht uur binnen te kunnen zijn. Het was hels donker, zodat Bern. soms de weg kwijt was bijna. Na deze welbestede dag 'n gezellige avond in Tubbergen.

ZATERDAG 16 DECEMBER.

De morgen is besteed aan allerlei boodschappen en noodzakelijk werkzaamheden: brevieren, scheren en het bedanken van enige propagandisten in Tubbergen. 's Middags vroeg gegeten en toen via Almelo, Wierden, Nijverdal naar Raalte, om daar 'n nieuw actiecentrum te openen. Daar is ook 'n zuster van Bernard getrouwd, die in dit werk zeer bekwaam is. Met 'n andere treiler was een brief meegegeven en we hoopten, dat die inmiddels was overgekomen. 't Was dragelijk weer, dus de fietstocht viel mee. In Nijverdal veel huizen verwoest, ook een der prot. kerk een en de R.K. kerk. 't Was deplorabel gezicht. De bedoeling van die bombardementen was natuurlijk het station, want Nijverdal is gelegen midden tussen twee plaatsen,

waar vliegende bommen worden afgeschoten, nl. de hellendoornseberg en "Schoon-Heeten". Toen wij dan ook van Nijverdal naar Raalte peddelden, werden voortdurend van die dingen afgeschoten, die met donderend geraas de lucht ingingen. We konden ze echter vanwege de mist niet zien. Verder geen sensatie tijdens die reis en zo kwamen we tegen half vijf in Raalte aan. De brief was daar al gearriveerd en de zaak was al aangepakt en zo stonden we binnen tien minuten weer op straat met 'n lijstje namen. Eerst naar de pastoor, die ons ontving in de sacristie. Zijn pastorie was ingenomen door de Gestapo en zo ontving hij ons in de sacristie tijdens het biechthoren. Ja, dat is ook een soort sensatie: op Zaterdag op reis zijn en niet in het biechthokje zitten. Maar we zijn immers handelsreizigers en geen kapelaans meer. De zorg voor het lichaam van onze parochianen gaat nu voor de zorg van de ziel. De pastoor gaf direct zijn volle medewerking en blanco volmacht. Toen de diverse personen af. Eerst 'n veearts, toen de boterdirecteur, 'n molenaar en 'n crisiscontroleur. Allemaal prachtmensen, die hun officiële functie gebruiken, om clandestien zoveel mogelijk te helpen. Het was al direct duidelijk, dat Raalte 'n geweldige opbrengst belooft, o.a. zoveel aardappels als maar mogelijk te vervoeren. Het gevolg van deze bezoeken was, dat er 's avonds nog een telefoontje ging naar de firma Jongerius, om de volgende week zeker 'n trailer naar Raalte. We konden de baas niet te pakken krijgen, dus geen zekerheid. 's Avonds bij de zuster van Bern. nog de voorzitter van de Jonge Boeren Bond ontboden, die daar in Raalte nog stiekum doordraait met stiekum werk. Er werd afgesproken, dat de jonge boeren zouden rondgaan. In Raalte nog 'n stuk evacués leed kunnen zien. Men is nu bezig alle evacués van de Veluwe en elders te vervoeren naar Friesland, vanwege de voedselschaarste. Het vervoer heeft plaats per boerenwagen van de ene plaats naar de andere. Deventer is 'n centrum, dan Raalte en dan Ommen. In Raalte was het parochiehuis en de meisjesschool daarvoor ingericht. De zwager van Bernard zat in de leiding, zodat wij hem alleen maar die avond gesproken hebben. Die dag waren er 350 aangekomen in de namiddag. Utladen van de bagage, eten geven en ligging op stroo. De volgende morgen weer opladen en vertrek en om de middag aankomst van 'n nieuwe colonne. 't Is 'n droeve tocht. Hoelang nog! De avond was zeer gezellig en het werd laat.

ZONDAG 17 DECEMBER.

's Morgens aan een zijaltaar in Raalte de mis gelezen en verder zijn we dien dag niet meer in de kerk geweest. O.L.H. komt wel te kort, maar hij zal het wel goed vinden. Daarna brevieren en toen kregen we de jonge boeren op bezoek. De vergadering liep zeer geanimeerd. Enthousiaste medewerking! Raalte belooft iets geweldigs te worden. Meteen is het plan gemaakt, dat we in 't begin van Januari terug zouden komen, om de omliggende dorpen af te grazen. Misschien kom ik dan wel zo dicht bij Zwolle, dat ik even kan aanlopen. Pastoor de Wit is deken van Zwolle geworden. Onderweg gisteren nog 'n parochiaan van Zwolle ontmoet, die ik de groeten heb meegegeven. 's Middags vroeg eten en toen weer op de fiets, om

voor donker in Tubbergen te zijn. Onderweg nog even aangeweest bij de pastoor van Marienheem, 'n broer van de bisschop. Toen wij bij hem zaten, hoorden wij een vliegende bom afgaan, en ogenblik later een fluitend geluid en toen 'n zeer harde klap. 'n Vliegende bom was teruggekomen. Dat gebeurt nogal 'ns. En dan komen ze terug niet ver van de plaats, waar ze afgeschoten worden. Prettig voor de omgeving. We zagen vanuit de pastorie, dat bij 'n boerderijtje tegenover 'n serie ruiten door de luchtdruk eruit gekegeld werden. In Luttenberg is 't onlangs gebeurd, dat ook zo'n knaap terugkwam, maar niet ontplofte. Toen er tintallen mensen nieuwsgierig kwamen aanlopen, ontplofte het ding plotseling, 20 à 30 doden. Ja, ja, wij leven rustig en gezellig. Verder was de tocht tamelijk vervelend: tegen wind in en voor het grootste gedeelte onder stromende regen. Maar wij kwamen op tijd in Tubbergen aan, waar we de Zondagavond verder rustig en zeer gezellig hebben doorgebracht. Die dag voelden wij ons zeker als handelsreizigers: 'n Zondag zonder enige vorm van zielzorg! Wij leefden weer als in 'n droom. Zonder zorgen, zonder oorlogsnieuws, en best van eten en drinken. Die avond kwamen er berichten over 'n Duits offensief in het Westen. Gelukkig, nu worden de geallieerden misschien wakker!

MAANDAG 18 DECEMBER.

Er was ons van Jongerius toegezegd, dat men ons Maandag, Dinsdag of Woensdag zouden komen halen en tevens weer laden. We kwamen toen tot het plan, om de voorraden, die nog voor ons stonden in Reutum, Fleringen, Albergen en Geesteren allemaal naar Tubbergen te halen. Dat zou het overzicht vergemakkelijken en ook het opladen. Want bij de twee vorige ritten was gebleken, dat ontzettend veel tijd verloren ging met het rondrijden door de verschillende dorpen. Bernard ging naar Albergen en Fleringen en ik zou naar Reutum gaan. Enige boeren waren spedig gevonden, die de vracht voor ons wilden overbrengen. Zo gezegd, zo gedaan. Hiermee zijn wij een hele dag druk geweest. 'n Drukke dag met veel heen en weer fietsen. 's Avonds moe naar bed.

DINSDAG 19 DECEMBER.

's Morgens enkele boodschappen in Tubbergen en nog bezig met bijeenverzamelen op een plaats in Tubbergen, wat heel wat berekenen koste. We hadden vandaag de trailer verwacht, maar toen wij 's middags nog geen bericht hadden gekregen, zijn wij naar Ootmarsum gegaan, om daar de situatie op te nemen. 't Was reusachtig, in een woord. 'n Globale schatting wees al gauw uit, dat daar al bijeen was 'n lading voor twee trailers, o.a. 9000 kilo aardappels en over de duizend eieren, veel spek, meel enz. enz. Bij de neef van Bernard in de kamer 'n staf onderwijzeressen, die alles noteerden. De organisatie liep prachtig. Wij zijn ook nog bij twee molenaars geweest, waar grote voorraden lagen. En de mensen brachten nog meer aan. Ootmarsum spant tot dusverre de kroon. 's Avonds moesten we weer op 'n holletje naar huis, om voor acht uur binnen te zijn.

De verjaardag gevierd van de oudste broer van Bernard. Zeer gezellig en ons vreugde steeg ten top, toen half elf het bericht kwam, dat de trailer met ongeveer 30 kinderen in Geesteren was aangekomen. Dus morgen vertrek. Het werd dien avond laat en samen lagen we nog lang te praten over mogelijke sensatie van de volgende dag: de terugreis.

WOENSDAG 20 DECEMBER.

Zo vroeg mogelijk op de fiets naar Geesteren. Bern. naar Ootmarsum. In Geesteren trof ik de professoren, ze hadden aardig wat jongens bij zich en hadden 'n goede reis gehad. Alleen veel mist. Toen met de trailer rechtstreeks over Vasse naar Ootmarsum. 't Was daar 'n zegetocht. Geweldig. De aardappels moesten we laten liggen. Alleen meel en ongeveer 150 roggebroden en vlees en spek. Wat zullen we met deze voorraad de mensen in Utrecht 'n plezierige kerstmis kunnen bezorgen! De burgemeester van Ootmarsum nog gesproken, 'n goeie. Aanbiedingen gekregen, om kinderen te plaatsen enz. enz. Overal diep medelijden en intens medeleven.

Toen in Tubbergen laden, ook alleen meel en vlees enz. Zo aanvaarden we tegen twee uur met 'n zeer kostbare lading de terugweg. In Almelo kregen we vriend Voskamp weer bij ons, die voor ons weer een reebok en enige hazen op de kop getikt had. Aan de pastorie in Utrecht dus weer goede Kerstdagen. In Almelo ook bij de A.B.T.B. geweest, om daar haver te ruilen tegen havermout. Hoewel de lading zeer zwaar was, liep de motor best en het zag er naar uit, dat 't niet zo'n ongelukkige reis zou worden als de vorige keer. Achter op de trailer weer een bont gezelschap: 2 kapelaans, 'n niet-kath. nl. Voskamp; nog iemand van Jongerius, 'n kath; en 'n kath. jongedame uit onze parochie. 't Was mistig weer, maar toch nog goed zicht en geen last van de Tommies. De brug in Deventer gepasseerd, zonder noemenswaardige controle. In Duistervoorde moesten we nog enige jongedames oppikken en in Apeldoorn nog 'n dame. 't Werd vol achter op de trailer, wij zaten dan ook bijna boven op elkaar, maar we hadden 't zo niet koud.

De hoogtes buiten Apeldoorn en bij Amersfoort werden vlot genomen, zodat we na 'n vlotte reis 's nachts om één uur thuis waren. Zeer voldaan over de vlot verlopen reis. Wel veel controle onderweg, maar we konden overal doorrijden, dank zij de goede papieren van de firma Jongerius. Thuis nog eerst afladen, toen even zitten en vertellen en om half drie gingen we naar bed.

Bij het einde van onze tweede reis wederom 'n eresaluut aan de bevolking van Twente. Er is daar nog eten genoeg, maar ze weten 't ook te geven. Ik zal dit nooit vergeten. Ik heb nu ook zo veel gezien en met zoveel mensen kennis gemaakt, dat ik hardgrondig de wens uit, om in 'n vergeten Twents dorp als pastoor te sterven. We hebben nu nog in Tubbergen liggen 'n lading van minstens 2 trailers, voornamelijk aardappels. De lading van Ootmarsum zal ook naar Tubbergen gebracht worden. Wanneer zal de derde reis naar Twente plaats hebben? Zal 't nog kunnen? Het zal zeker nodig zijn, als de geallieerden ons laten zitten. Van dtsch.

zijde hebben we niet veel heil te verwachten, hoewel er nu wel iets schijnt te zullen gebeuren. In de krant heeft zo iets gestaan van 'n beroep op de schippers. En wij hebben tijdens de terugtocht ook nog iets ervan gemerkt. Het is 'n zeer merkwaardige episode, die ik bijna vergeten was te vertellen. Even voor Deventer werd onze wagen aangehouden. Bij ons achterop werden twee fietsen gesmeten, we kregen ze zo boven op ons. Bernard zat met 'n stuur op zijn buik en raderen op zijn benen en de man naast me met 'n stuur op zijn bovenbeen. Op de fietsen ging 'n dtsche soldaat zitten. En ook 'n man in burgerklederen ging op de rand zitten. De chauffeur wilde ze eerst niet meenemen, naar de man in burger maakte zich bekend als iemand van het rijkscommissariaat en hij moest meerijden. Op onze protesten antwoordde hij, dat, als we niet gauw stil waren hij ons eraf zou laten zetten, want...hij was van het rijkscommissariaat. Dat heeft hij wel honderdmaal gezegd. Afijn, we lieten 't dan maar zo. Later tussen Deventer en Twello werd hij kalmer en maakte enigszins z'n excuus. Hij vertelde dan, dat hij last van meneer Seys de grotere steden af moest, om de minimum behoefte aan levensmiddelen op te nemen. Hij zei, dat hij 't al voor elkaar had, dat er 's nachts enige treinen zouden rijden met hollands personeel voor de voedselvoorziening. Hij moest alles per fiets doen en had 'n zeer been. Daarom wilde hij graag meerijden tot Amersfoort. Dat was allemaal goed en best, al geloofden wij er niet veel van en vertrouwden hem nog minder, want van het rijkscommissariaat en dus 'n N.S.B. er. Er werd dan achter op de treiler niet meer gesproken.

In Twello moesten we nog enige meisjes uit onze parochie oppikken en het huis waarin zij verbleven, was in de mist niet gemakkelijk te vinden. Bern. ging naar de chauffeur, om te helpen zoeken. Eindelijk werd de treiler op 'n zijweg gezet en toen kwam de chauffeur naar achter en deelde ons mee, dat hij vanwege de mist niet verder durfde te rijden. Het was ongeveer half acht, we konden dus nog onderdak zoeken. De meesten onzen hadden direct in de gaten, dat 't 'n smoesje was, om die meneer van het rijkscommissariaat kwijt te raken. De Duitser was er al af gesprongen. De wagen ging hem te langzaam. De meneer vertrouwde het ook niet, zei nog een paar keer, dat hij van het rijkscommissariaat was, en dat we niet moesten proberen hem te beduvelen, maar vertrok. Toen we de meisjes gevonden hadden, zijn wij doodleuk verder gereden. Toen we achter Apeldoorn de hoogtes aan 't nemen waren, klampten zich enige fietsers aan onze wagen vast, enige landwachters en enige heren in burger. We konden echter vanwege de duisternis hun gezichten niet zien. Daar begon echter plotseling een van de heren te schelden: het was de meneer van het rijkscommissariaat en hij had ons erkend. Dat was wat! Al scheldend liet hij de auto de hoogte beklimmen en nam inmiddels het autonummer op. Toen wij boven aankwamen liet hij de auto stilhouden. 'n geweldige bepartij ontstond met de voornaamste chauffeur, ook geen kalme jongen. Maar het eind van het liedje was, dat de chauffeur maar de wijste weg koos, en alle heren boven op de lading 'n plaats gaf. Daar hebben wij niets meer van hen

gehoord en in Amersfoort verdwenen ze. Vandaar weten we, dat er van dtsche zijde wordt ingezien, dat het zo langer niet meer kan.

DONDERDAG 21 DECEMBER.

Dat bleek al spoedig, toen we met de uitdeling begonnen. 't Was weer hetzelfde liedje als de vorige keer. Zo gauw door de uitdeling in de parochie bekend werd, dat er op de pastorie iets was, stond de bel niet stil. Wat 'n ellende hebben we moeten aanhoren!!! Ik wenste, dat ik weer in Twente zat. Het was niet om aan te horen. Geen aardappels met Kerstmis, met de feestdagen alleen het halve liter eten uit de gaarkeuken en dat bij de meerderheid! Wij hebben de grote voorraad weg gekregen voor Kerstmis en met de vorige keren samen hebben wij alle 1100 gezinnen van onze parochie althans iets kunnen geven: 'n paar pond roggemeel of 'n paar kilo aardappelen en aan de zieken en grote gezinnen flink wat eieren en vlees. 't Is me dan ook 'n werk geweest, waar we alle vier geweldig druk mee zijn geweest. Van de ene kant prachtig werk, omdat je zo goed kunt doen en zoveel dankbaarheid ontmoet, maar van de andere kant beroerd wek, omdat je merkt, dat je nog zo betrekkelijk weinig kunt doen, omdat de ellende zo groot is en we werkelijk midden in 'n hongersnood zitten. De baas en Hannes hadden in tussentijd ook niet stil gezeten. Zij hadden de lading aardappels verwerkt en voor elkaar gekregen, dat in de week na Kerstmis aan alle schoolgaande kinderen van de parochie 'n flink snertmaal kon aangeboden worden, goed vet en met vlees. Daarvoor was Hannes diverse Utrechtse boeren afgeweest en daar erwten gekregen in voldoende mate. Er zitten nog wel goede boeren onder, maar ik blijf bij wat ik al meerdere malen gezegd heb: het soort deugt niet.

De eigen gaarkeuken voor 200 kinderen werkt ook nog steeds door. Maar we moesten er meer kinderen bij kunnen krijgen. De samenwerking in deze met de protestanten is voorbeeldig, Wij zijn al bij 'n ouderling uitgenodigd op 'n wijnfuif en hij zal mij 'n nieuwe broek bezorgen. Hereniging der kerken??? Er zal toch wel iets goeds uit groeien.

VRIJDAG 22 DECEMBER.

We horen van de baas en hannes vertellen, dar er bij de tweede lading ook weer pakjes waren voor de bisschop, en dat zij hem die persoonlijk gebracht hadden. De bisschop was zeer nieuwsgierig hoe we dat voor elkaar gekregen. Op 'n opmerking van Hannes, dat we aan zielzorg niet meer deden, maar alleen winkeltjes hielden, antwoordde hij, dat dat heel best was; we moesten zo maar doorgaan. Veel geloop aan de deur. Ook van mensen, die allerlei inlichtingen wensen omtrent reismogelijkheid naar Twente, enz. Wij zijn compleet op dit ogenblik 'n reisbureau. De dienstbare geesten zijn bijna radeloos van het geloop aan de deur, maar zij lijden dit ongemak met bewonderenswaardige kalmte.

ZATERDAG 23 DECEMBER.

Weer gewoon in de biechtstoel gezeten, uren achter elkaar, maar mijn gedachten waren in Twente.

ZONDAG 24 DECEMBER.

Rustdag, hoognodig!!!!

MAANDAG 25 DECEMBER.

Kerstmis onder deze omstandigheden. Het is beginnen te vriezen, dus bij de honger komt de kou: Zalig Kerstfeest! 'n Klein lichtpunt echter: we hebben vier dagen licht gekregen in de kerk, zodat de Nachtmis kon plaatshebben. Ik weet niet, of ik 't al gemeld heb, maar in de pastorie hadden we al lang licht, clandestien dan, zoals de meeste mensen. Ondanks alles toch 'n mooie feestdag. 'n Opkomst in de kerk als nooit te voren en dan de vele dankbrieven van de parochianen. Ik geloof, als we alle vier zouden doodgaan, dan werden we door onze parochianen direct heilig verklaard. Zo geweldig is hetgeen wij gedaan hebben, echter niet, maar toch 'n zuiver menselijk gevoel van voldaanheid is bij ons niet te ontkennen. Als je bij grote nood iets kunt doen, dat geeft vanzelf voldoening.

DINSDAG 26 DECEMBER.

Eindelijk 'n rustige dag, om bovenstaand verslag van de tweede reis te maken. hedenmiddag de mensen bij de kribbe kleren laten brengen.

'n Daverend succes, vooral babygoed. Bernard is met 'n trailer naar Raalte. Voor mij konden de papieren niet klaar komen. Jammer, maar van de andere kant is de rustdag mij best gekomen. Morgen begint het lieve leventje weer.

WOENSDAG 27 DECEMBER T/M ZONDAG 31 DECEMBER.

Gisteravond is Bernard thuisgekomen met 'n lading van 12 ton, waaronder 'n koe en twee varkens, 15 zak roggemeel en ruim honderd zak aardappelen. Raalte heeft zich best gehouden. We zullen daar echter niet weer terug kunnen komen, omdat er meer kapers op de kust zijn gekomen. Ik heb boven al beschreven hoe we door zeer toevallige omstandigheden tot deze actie gekomen zijn en hoe de actie dank zij de uitgebreide familie van Bernard schitterend is verlopen. Kerstmis dag van familiebezoek, met o.a. dit gevolg, dat ongeveer in alle parochies ons werk bekend werd. De mensen aan 't mopperen: waarom doen onze geestelijken dat niet, enz. enz. Gevolg: nu zijn er al meer op pad. Gelijk met ons was kapelaan te Brake van de St. Salvator (de armste parochie) bezig in Groenlo en omgeving. In Groenlo woont ook 'n broer van Bernard. Wij hadden dus daar ook gemakkelijk 'n middelpunt van actie kunnen vestigen, maar uit collegialiteit niet gedaan. Maar zo zijn der dus meer op pad, o.a. enkelen naar Raalte, ook al vanwege familierelaties. Wij houden ons aan Twente. Er bestaan vage plannen om in 't begin van Januari weer te gaan. Maar daarvan is nog niets zeker. Ik hoop maar, dat ik van de partij kan zijn. Want het inzamelen is een bagatelletje in vergelijking met het uitdelen. We

hebben er deze dagen van gelust. Bijna alle gezinnen van de parochie (behalve de enkele bakker, slager en fruithandel, die 't niet nodig hebben) trachten we voor de tweede maal met iets te voorzien. Het zal misschien lukken. Maar dan het geloop aan de deur, o.a. van mensen, die in jaren niet naar de kerk zijn geweest. Maar dat kon je van te voren verwachten, en dat geeft nog enigszins 'n komise noot aan de geschiedenis. Met 'n handvol roggemeel kunnen we nu bekeringen maken, 't is alleen maar jammer, dat we verwachten kunnen, dat ze niet duurzaam zullen zijn. Maar toch hebben we ook enkele duurzame kunnen noteren.

Een geval is ons ter ore gekomen, dat het gekregene direct in de zwarte handel verkocht werd. maar ook ander gevallen –hele mooie- o.a. werd bij een iets gebracht, die 't niet direct nodig had, wat wij niet konden weten. Hij nam 't niet aan, maar gaf direct een adres in dezelfde straat, waar het gebracht kon worden en veel meer nodig was.

Maar het ergste is, dat je de hele dag niets dan ellende moet horen en ware ellende. Waar moet dat toch naar toe???? En nu vriest het ook nog!! Veel mensen gaan 's avonds tegen zes, zeven uur naar bed, vanwege het ontbreken van licht en vanwege de kou. Want de lichtmisère gaat ook nog maar door. Velen hebben wel clandestien licht, maar dat durven ze toch lang nog niet allemaal. Deze week is de snerteterij "n geweldig succes geweest. maar hoeveel kinderen zie je gaande weg magerder worden. Het kan ook niet anders met de halve liter warm voedsel uit de gaarkeuken.

MAANDAG 1 JANUARI.

Nu vandaag zeer veel Nieuwjaarswensen en tevens dankbetuigingen. Om verlegen onder te worden. Maarhoe nodig is het, wat we gedaan hebben en hoe weinig is 't wat we gedaan hebben.